

БОРІТЬБА З ОРГАНІЗОВАНОЮ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ ПОТРІБУЄ КООПЕРАЦІЇ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ НА КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ ОСНОВІ

Світовим співтовариством беззаперечно визнано, що організована транснаціональна злочинність виникла не позавчора або вчора, а набагато раніше. Історичний аналіз злочинних формувань, які існують сьогодні у світі, свідчить про доволі стійкі засади більш ніж трьохсотрічної діяльності організованої злочинності. Останнім часом особливо простежуються якісні і кількісні зміни у злочинному середовищі, приєднання до нього організованих злочинних угруповань, які швидко сформувалися в країнах колишнього СРСР. Достатньо зазначити, що за останні 20 років злочинними угрупованнями світового масштабу проведено перерозподіл сфер впливу, а їхні доходи дорівнюють річним бюджетам розвинувтих країн. Для легалізації своїх прибутків злочинці часто використовують офшорні зони, як податкові сховища. Наприклад, за даними правоохоронних органів США в банках офшорних зон в 1968 р. знаходилося 4,7 млрд дол. США, а в 1999 р. понад 200 млрд дол. США.

До міжнародних злочинних угруповань входять не «крещені бєтьки» і «злочії в законї», а новї люди, які накопичили великі гроші в умовах перехідного періоду.

Правоохоронці Великобританії відзначають, що в Англії щорічно витрачається на боротьбу з організованою злочинністю близько 512 млн фунтів стерлінгів. В результаті діяльності організованої злочинності спостерігається падіння активності бізнесу, сума брудних коштів суттєво впливає на економіку, поліція часто не знає, як їй протидіяти організованій злочинності. Очевидно, ці фактори вплинули на рішення правоохоронців Великобританії вступити до Інтерполу. Аналітики причин злочинності у цій розвиненій країні прийшли також до висновку, що високі податки породжують злочинність, яка переростає в організовану. Помітно зростає організована злочинність і корупція в Німеччині, чого раніше не було. Особливо в сфері розподілу державного замовлення, де вигідно отримувати прибутки. Як висловлюються німецькі правоохоронці, корупція зростає як сніговий комок, але розкривається вкрай мало. Надприбутки організованої злочинності призводять до закріплення її представників в економіці, що підриває її колишній авторитет. Правоохоронці цієї держави зазначають, що боротьба з мафією в Росії не тільки справа Росії, але й світового співтовариства.

Міжнародна організація по дослідженню причин організованої злочинності (NCIS) провела дослідження і зробила висновок щодо відмивання активності міжнародних злочинних угруповань, в результаті участі в них «нових росіян», а схеми по відмиванню коштів в багатьох країнах СНД такі прості і ефективні, що стали шаблоном для інших країн світу. Злочинні угруповання добре знають методи, спрямовані як їх виняття, так мо-

жуть купити чиновників та відмити брудні кошти, які потім осідають в за-
конослухняних структурах.

Для більш чіткого визначення проблем боротьби з транснаціональною злочинністю вважаємо за доцільне зробити стислий екскурс до історії її виникнення.

Наразі у світі найбільш відома своєю міжнародною діяльністю ціла низка злочинних угруповань, формувань і співтовариств. У Північній і Південній Америці – «Ла Коза Ностра» (США), колумбійські картелі по торгівлі наркотиками (Колумбія), мексиканські організації, що займаються торгівлею наркотиками (Мексика). У Європі – «Сіцилійська мафія» (Італія), «Корсиканська сіл'яка» (Франція) і в Азії – «Тріади» (Китай), «Бориокудан» (Японія), в'єтнамська організована злочинність (В'єтнам), корейська організована злочинність (Корея). Розглянемо їх більш докладно.

Північна і Південна Америка: «Ла Коза Ностра» (США).

Створена емігрантами «Ла Коза Ностра» (ЛНК) являє собою найбільшу групу, що займається організованою злочинністю в США. «Ла Коза Ностра» («LA COSA NOSTRA» (LCN) – «це наша річ») – таємна група організованої злочинності, що діє на усій території Сполучених Штатів і має зв'язки з іншими групами організованої злочинності як у межах, так і за межами США. «Ла Коза Ностра» стала відома світовому співтовариству як таємна організація національних масштабів тільки після того, як один з її членів, Джозеф Валачі в 1963 р. дав свідчення перед Постійною Підкомісією Розслідування Сенату Сполучених Штатів Америки.

Незважаючи на те, що починаючи з 1981 р. у США ФБР домоглося за-
судження членів вищої ієрархії «мафії» – 20 сімей «Ла Коза Ностра» (були засуджені 23 Боса, 14 Помічників, 3 Радників і 67 Сапог), вона залишається достатньо сильною і продовжує контролювати злочинну діяльність у багатьох регіонах і містах Америки. Сьогодні «Ла Коза Ностра» продовжує залишатися особливо впливовою в Нью-Йорку, Чикаго, Новій Англії, Лас-Вегасі, Атлантик-Сіті, Нью-Джерсі, Неваді і Флориді.

Всьому світові відомі колумбійські картелі по торгівлі наркотиками. Вони процівають у Колумбії, Південній Америці й країнах карибського басейну. Більш впливові – картель Калі в Західній півкулі і картель Меделін (найбільший постачальник кокаїну у світі) у місті Меделін.

Мексиканські організації, що займаються торгівлею наркотиками (Мексика)

Мексиканська група наркодіяків найбільш досвідчена і таємна. Переважна більшість місцевих організацій працюють у наркобізнесі сім'ями, багато з яких протягом декількох поколінь брали участь у контрабандних операціях. Через Мексику транспортується до 40 відсотків кокаїну, що йде з Колумбії. Ця країна стала головним експортером героїну та займає перше місце у світі по виробництву марихуани. Мексиканські злочинні угруповання контролюють більшу частину кокаїнових транзитних перевезень, що проходять через Мексику.

Європа: «Сіцилійська мафія» (Італія)

У XIX ст. на італійському острові Сицилія виникла підпільна революційно-терористична організація, яка одержала назву «MAFIA». Сьогодні її називають «Сіцилійська мафія».

Ще до остаточного об'єднання Італії в 1871 р., ця організація переслідувала суто злочинні цілі. Головними джерелами її прибутків були встановлення контролю за проституцією і наркобізнес. «Сіцилійська мафія» одна з перших із злочинних формувань перейшла від політики прямого протистояння до таємної латентної злочинної діяльності. Зараз пріоритетні напрямки діяльності «Сіцилійської мафії» це – фінансові шахрайства; відмивання «брудних» коштів через сферу розваг; ігровий бізнес і фіктивні фірми; полювання за новітніми технологіями; комп'ютерна злочинність.

«Корсиканська спілка» (Франція)

«Корсиканська спілка» або («Спілка мерців») очолює організовану злочинність у Франції. Ця організація має багаторічний досвід підпільного існування, оскільки Корсика ще з XVIII ст. боролася за незалежність.

Поразка на політичній арені змусила «мерців» зосередити свої зусилля на кримінальних теренах. Результат не забарився – корсиканці протягом багатьох років вважаються одними з кращих контрабандистів у світі. Незаконний обіг наркотиків і зброї, як джерело прибутків, достатньо добре змінив репутацію організації.

Азія: в'єтнамська організована злочинність (В'єтнам)

Активним початком діяльності в'єтнамської організованої злочинності у світі вважається 1975 р., коли почалася в'єтнамська імміграція в різні країни світу. Серед біженців із В'єтнаму після 1975 р. було чимало злочинних елементів, що займалися здиравством, торгівлею наркотиками, проституцією і нелегальними азартними іграми. Серед осіб з тій або іншої країни світу земляків-емігрантів вони вибирають жертвами своїх злочинів улаштованих і заможних в'єтнамців першої хвилі еміграції. Найбільш відомо серед них банда за назвою: «Породжений убивати», місцем дії якої, в основному, є північно-східна частина США.

«Бориокудан» («Якудза») (Японія)

Однією з найдавніших злочинних організацій світу є «Якудза». Її корені йдуть глибоко в середньовіччя – період міжусобних війн і розпаду, що домінував тоді в Країні Висхідного Сонця.

«Бориокудан» із його 2500 бандами, що нараховують 85000 членів, можливо є найзначнішою злочинною організацією світу.

Традиції «Бориокудан» походять від японських звичаїв і традицій трьохсотрічної давнини та пов'язані зі способом життя самураїв (дворяни), стародавніх японських воїнів (асигару), квогунів (князі), ніндзей (розвідників і шпигунів), рибалок і піратів.

Значні зміни в діяльності «Бориокудан» відбулися в результаті соціальних і економічних перетворень, які стали наслідком Другої світової війни. Того часу організації вдалося захопити під свій контроль чорний ринок і розширити незаконну діяльність.

Сьогодні прибутки «Бориокудан» складають суму понад 10 мільярдів американських доларів, придбаних, головним чином, від нелегальних ігорних підприємств і від торгівлі наркотиками в Японії.

«Тріади» (Китай)

Достатньо потужною злочинною організацією є китайські (точніше шанхайські) «тріади». Загальновідомо, що японська «Якудза» і китайські «тріади» у порівнянні з іншими відомими злочинними організаціями світу залишаються найбільш таємними і загадковими.

Своє походження «тріади» починають від таємних товариств, що були організовані у XVIII ст. для повалення правлячої династії Мангу.

Після проголошення Китайської Республіки в 1912 р., злочинні елементи узяли ці товариства під свій контроль і перетворили їх на групи організованої злочинності (КОЗ – китайська організована злочинність).

За даними Гонконгської королівської поліції, у Гонконгу нараховуються десятки тисяч членів «тріад», що входять до складу 50-55 окремих організацій. У Тайвані діє величезна кількість угруповань «тріад» – більш 700 банд, об'єднаних у шість головних синдикатів.

Корейська організована злочинність (Корея)

Перш корейські організовані банди були створені в підтримку національно-визвольної боротьби Кореї, яка точилася до дня її визволення – 15 серпня 1945 року.

У вісімдесяті роки ці банди, які спочатку використовувалися для досягнення політичної мети, виявилися замішаними в шантажі, проституції, стали шукати способи зв'язатися з японськими угрупованнями організованої злочинності.

Після Олімпійських ігор 1998 р., кількість злочинних банд почала збільшуватися, що в свою чергу призвело до посилення корупції в Кореї. Сьогодні корейські угруповання організованої злочинності набувають міжнародних масштабів завдяки своїм зв'язкам з угрупованнями «Бориокудан». Корейські банди організованої злочинності починають також активно взаємодіяти з в'єтнамськими групами організованої злочинності.

Соціологія злочинності свідчить, що щорічний бурхливий ріст і удосконалення її структури, помітні якісні зміни, припадають на останні сімдесят років і пояснюються, насамперед, стрімкими політичними і соціально-економічними змінами негативного характеру, що відбуваються у суспільстві.

Свого подальшого загострення ця проблема набула із розпадом СРСР і створенням на його теренах СНД. При цьому організована злочинність, яка виникла у державах співдружності, значною мірою не відповідає зарубіжним аналогам. Її економічну базу складають процеси перерозподілу державної власності і ринкового реформування економіки, які здійснюються в умовах відсутності належної правової бази, складного державного контролю та значної враженості корупцією органів влади і управління. Укріпленню організованої злочинності сприяли недосконалість кредитно-фінансової системи держав СНД, економічна та юридична безграмотність

значної частини керівників, підприємців і населення, що дозволило організувати і здійснити широкомасштабні шахрайські операції й афери.

Оцінюючи стан організованої злочинності в країнах СНД, ми вимушені констатувати, що злочинці, які сьогодні стали набагато краще організовані і озброєні, об'єднуються та діють скоріше, ніж державні інститути у своєму бажанні протидіяти їх розвитку.

Вивчення міжнародного досвіду боротьби з організованою злочинністю показало, що правоохоронні органи досягають позитивних результатів при кооперації, сучасному обміні інформацією та рішучістю заходів по ліквідації злочинних угруповань. Більшість країн Європи оцінили діяльність Інтерполу, як поліцейської почти, тому і було створено Європол. Діяльність цієї міжнародної організації більш ефективна за рахунок можливості здійснення невідкладних оперативно-розшукових заходів і слідчих дій.

Враховуючи зазначене, а також те, що організована злочинність в Україні, Росії, Казахстані й інших державах СНД стала реальним явищем, яке просякло всі сфери життєдіяльності співтовариства, а в економіці набула нечуваної сили, неважко переконатися у тому, що лише кримінально-правовими заходами, якими б досконалими вони не були, подолати це явище неможливо.

Не дали результатів у боротьбі з організованою злочинністю і відомі законодавчі акти України щодо рішучого посилення боротьби зі злочинністю, які не були належним чином підкріплені відповідними законодавчими актами та не забезпечені ні матеріально-технічними, ні кадровими ресурсами.

Тому, на нашу думку, в умовах, що склалися, виникла нагальна потреба розробки та прийняття заснованої на глибокому та всебічному дослідженні цього явища міждержавної програми (концепції) на період не менш як до 2010 року, яка б врахувала, як особисто накопичений, так і закордонний досвід боротьби з організованою злочинністю. Ця програма повинна поєднувати розрахований на тривалий період комплекс заходів, у тому числі організаційно-правових, і не тільки щодо активізації боротьби, а, насамперед, щодо упередження та усунення сприяючих цьому явищу обставин. Учасниками такої програми, не зважаючи на політичні амбіції, мають стати передусім країни колишнього СРСР.

В організаційно-правовому плані такий документ, на наш погляд, повинен чітко визначити структури, на які покладаються обов'язки щодо боротьби з організованою транснаціональною злочинністю, їх функції, основні напрямки діяльності тощо.

Розробка такого документа викликана, перш за все, крайнім високим рівнем небезпеки, яку несе у собі організована транснаціональна злочинність для народів світу, її неоправданою шкодою, що заподіюється цим явищем економіці різних держав та програмним завданням побудови правових демократичних держав, особливо тих, що виникли на теренах колишнього Радянського Союзу.

Надійшло до редакції 21.04.2000